

KEKI
KENNISCENTRUM
KINDERRECHTEN

De participatiecirkel

Aan de slag met de participatiecirkel

Een invuldocument dat je gidst doorheen de 21 reflectievragen.

Project:

Team:

Timing:

Bij een participatieproces komt heel wat kijken: bepalen van de maatschappelijke uitdaging, de doelgroep die je wilt betrekken, de rol die ze kunnen opnemen ... Dit zijn nog maar enkele beslissingen die je zal maken.

Het Kenniscentrum Kinderrechten ontwikkelde de participatiecirkel en helpt je graag op weg. De handleiding kan je downloaden op de website van keki.be. Om jullie als team te ondersteunen, kan je dit invuldocument gebruiken. Zo doorloop je alle vragen en mis je er zeker geen.

- Je staat aan het begin van een beleidsproces of het is al bezig?
- Je hebt een team samengesteld?
- Jullie hebben beslist om een participatieproces op te zetten?
- En het eerste overleg is gepland?

Neem de handleiding en dit invuldocument bij de hand en ga aan de slag.

De bouwstenen

Welke elementen van een participatieve basishouding zijn ontwikkeld bij jezelf en welke wil je verder ontwikkelen?

Hoe realiseer je je participatieproces op een kindvriendelijke manier?

Waarom betrek je kinderen en jongeren?

Hoe zorg je ervoor dat alle kinderen en jongeren gelijkwaardig kunnen participeren?

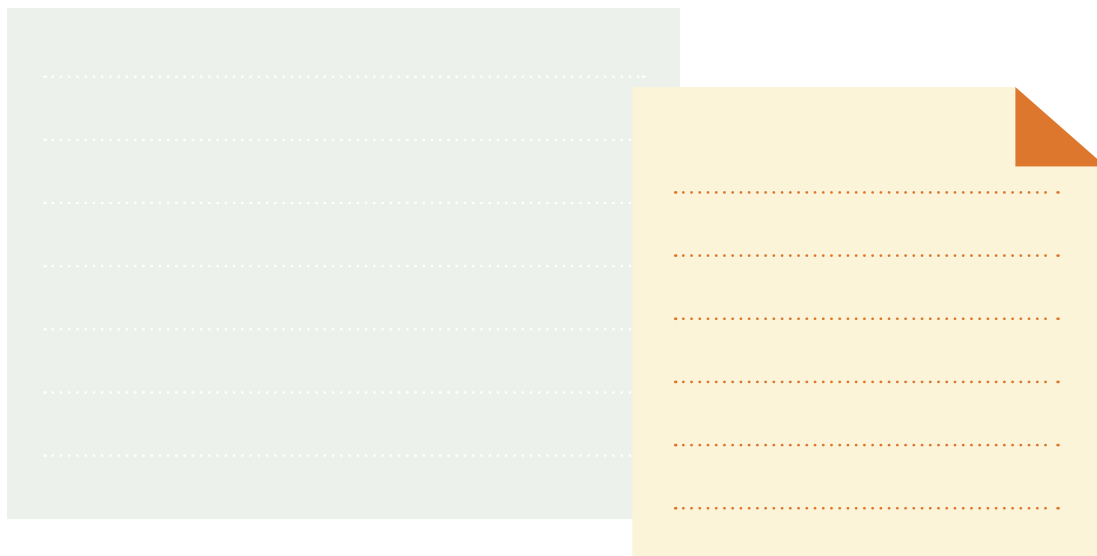
Wat verstaan jij en je team onder participatie van kinderen en jongeren?

Bouwsteen 1 – Wat verstaan jij en je team onder participatie van kinderen en jongeren?

? Hoe verstaan jullie participatie??

Schrijf allemaal op wat participatie volgens jullie wel én niet is.

Kijken jullie op dezelfde manier naar participatie of hebben jullie toch andere verwachtingen en veronderstellingen?

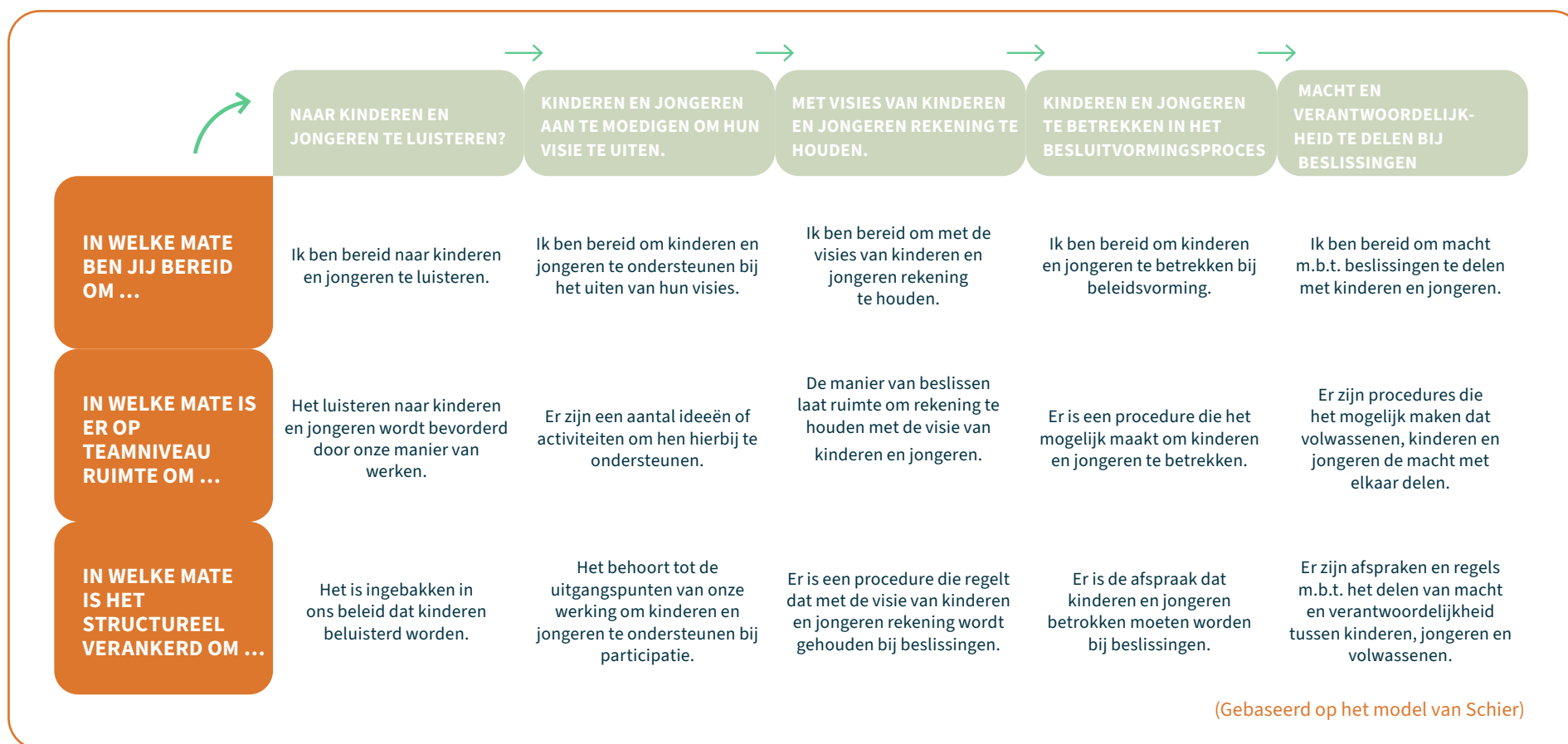
? Welke collega's hebben kennis over en ervaring met participatie van kinderen en jongeren?

? In welke mate is er een draagvlak voor participatie?

Bekijk het schema, duid aan en wissel uit:

- Waar bevinden jij en je team zich? Is er een verschil?
- Waar willen jullie je bevinden?
- Wat moet er veranderen om meer mogelijkheden structureel in te bedden?

Het is niet noodzakelijk om steeds een stapje verder te gaan. Kijk naar de doelen en maak zo gerichte keuzes over de rol van kinderen en jongeren.

Bouwsteen 2 – Waarom betrek je kinderen en jongeren?

? Om welke reden(en) willen jullie kinderen en jongeren betrekken bij het beleidsproces? (vink aan)

- Juridische doelen:** voldoen aan wettelijke verplichtingen, kinderrechten realiseren in de praktijk, kinderen in de mogelijkheid stellen om hun rechten uit te oefenen en af te dwingen indien nodig.
.....
- Beleidsdoelen:** ontvangen signalen en/of verzamelde input laten doorwegen op het beleidsproces en zo vormgeven aan een democratie waar burgers deelhebben aan het beleid.
.....
- Inhoudelijke doelen:** achterhalen wat er speelt in de leefwereld van kinderen en jongeren en zo tot betere beslissingen komen.
.....
- Pedagogische doelen:** de machtspositie van kinderen en jongeren vergroten, kinderen en jongeren trainen in bepaalde competenties, zoals reflecteren over relevante thema's, een mening vormen, naar andere personen luisteren en openstaan voor ieders mening, en kinderen en jongeren bijleren over hun recht op participatie en andere kinderrechten.
.....
- Politieke doelen:** betrokkenheid van kinderen en jongeren voorzien om te voldoen aan politieke verwachtingen.
.....

Denk ook na over de redenen waarom kinderen en jongeren zouden betrokken willen worden.

Bouwsteen 3 – Welke elementen van een participatieve basishouding zijn ontwikkeld bij jezelf en welke elementen wil je verder ontwikkelen?

Enkele elementen van een participatieve basishouding:

(uit de [visietekst van SAM vzw](#))

- **Echtheid:** blijf echt en oprecht en neem geen rol aan.
- **Betrokkenheid:** wees betrokken bij de kinderen en jongeren met wie je werkt.
- **Gelijkwaardigheid:** sta naast de kinderen en jongeren en er niet boven.
- **Openheid:** accepteer de kinderen en jongeren zoals ze zijn.
- **Onvoorwaardelijkheid:** sta onvoorwaardelijk achter de kinderen en jongeren met wie je werkt.
- **Positieve attitude:** ga op zoek naar de krachten, capaciteiten en mogelijkheden van kinderen en jongeren en van hun omgeving.
- **Professionele nabijheid:** laat het evenwicht tussen afstand en nabijheid bepaald worden door het persoonlijke groeiproces van kinderen en jongeren.
- **Betrouwbaarheid:** respecteer steeds de privacy.
- **Respect:** heb respect voor de eigenheid van de kinderen en jongeren met wie je werkt.

? Aan welke elementen denken jullie nog? Vul aan.

.....

.....

? Wat zijn de sterktes van jullie als team?

.....

.....

? In welke elementen willen jullie als team groeien?

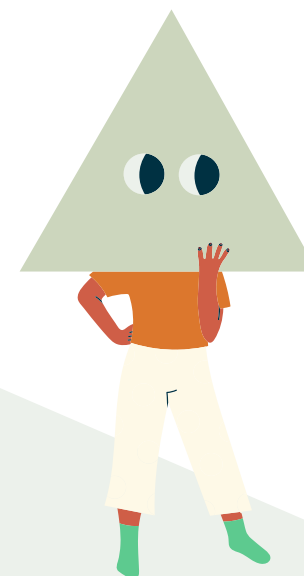
.....

.....

? Welke acties gaan jullie hiervoor ondernemen (opleiding, coaching ...)?

.....

.....

Bouwsteen 4 – Hoe zorg je ervoor dat alle kinderen en jongeren gelijkwaardig kunnen participeren?

? Hoe zorgen jullie dat alle kinderen zich veilig voelen om te participeren?

? Hoe gaan jullie inspelen op groepsdynamieken?

? Hoe je dit doet, hangt af van de concrete invulling van jouw participatieproces.

? Neem dit aandachtspunt mee in de verschillende stappen van de participatiecirkel.

? Bepaal wie deze vragen bewaakt tijdens de voorbereiding en uitvoering van het participatieproces.

.....

Bouwsteen 5 – Hoe realiseer je kinderrechten doorheen je participatieproces?

Het VN-Kinderrechtencomité verduidelijkte in zijn Algemene Commentaar nr. 12 welke voorwaarden nageleefd moeten worden om het recht op participatie op een kindvriendelijke manier te realiseren. Deze zijn als volgt:

- Wees **transparant** en **informeer kinderen en jongeren** over hun recht op participatie, de manier waarop ze kunnen participeren, de doelstelling en de mogelijke impact van het participatieproces.
- Zorg ervoor dat participatie in het proces **vrijwillig** blijft. Kinderen en jongeren zijn niet verplicht te participeren. Laat kinderen en jongeren toe om uit het proces te stappen.
- Ga **respectvol** om met de visie van kinderen en jongeren en maak ruimte voor hun eigen ideeën en activiteiten.
- Betrek kinderen en jongeren bij **zaken die relevant zijn voor hun leven** en waarbij ze kunnen terugvallen op hun eigen kennis, vaardigheden en competenties. Geef kinderen en jongeren de ruimte om zelf te bepalen welke kwesties relevant en belangrijk zijn voor hen.
- Zorg voor een **kindvriendelijke plek** en werkvormen aangepast aan de capaciteiten van de kinderen.
- Zorg voor een **inclusief** participatieproces, waarbij ook kinderen en jongeren in diverse levensomstandigheden kunnen deelnemen, zonder discriminatie en op een cultuursensitieve manier.
- Zorg voor voldoende **training** voor de begeleiders van het participatieproces, maar ook voor de kinderen en jongeren zelf.
- Neem maatregelen voor een **veilige situatie**.
- **Koppel terug** naar de kinderen en jongeren over de manier waarop rekening gehouden is met hun visie.

? Bepaal wie de verschillende voorwaarden bewaakt tijdens de voorbereiding en uitvoering van het participatieproces.

Kinderen en jongeren kunnen hier op een eigen manier naar kijken. Betrek de deelnemende kinderen en jongeren ook bij de invulling van deze voorwaarden.

De vijf verschillende stappen

STAP 1 DE MAATSCHAPPELIJKE UITDAGING BEPALEN

Hoe bepaal je de maatschappelijke uitdaging?

? Hoe nemen jullie kinderen en jongeren hun perspectief mee bij het formuleren van de probleemstelling? (vink aan)

Bepaal welke techniek jullie gebruiken om de maatschappelijke uitdaging af te bakenen.

- Belevingsonderzoek:
- Plaatsbezoek:
- Omgevingsanalyse:
- Adviesgroep:
- Bottom-up participatie:
-

? Hoe kan je (structureel) meer oog hebben voor wat leeft bij kinderen en jongeren?

.....

.....

.....

.....

Het is een meerwaarde om ook na te denken hoe jullie structureel meer oog kunnen hebben voor het perspectief van kinderen en jongeren.

Welke inhoudelijke focus kies je voor jouw participatieproces?

? Met welke maatschappelijke uitdaging gaan jullie aan de slag?

.....

.....

.....

.....

.....

? Welke informatie hebben jullie al over ...

de impact van de maatschappelijke uitdaging
op kinderen en jongeren?

het perspectief van kinderen en jongeren?

Geldt deze informatie voor
alle kinderen en jongeren?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

? Welke informatie hebben jullie nog nodig over ...

de impact van de maatschappelijke uitdaging op kinderen en jongeren?	het perspectief van kinderen en jongeren?

? Rond welk concreet vraagstuk willen jullie met kinderen en jongeren samenwerken? Baken af in thema's en subvragen.

.....

.....

.....

.....

.....

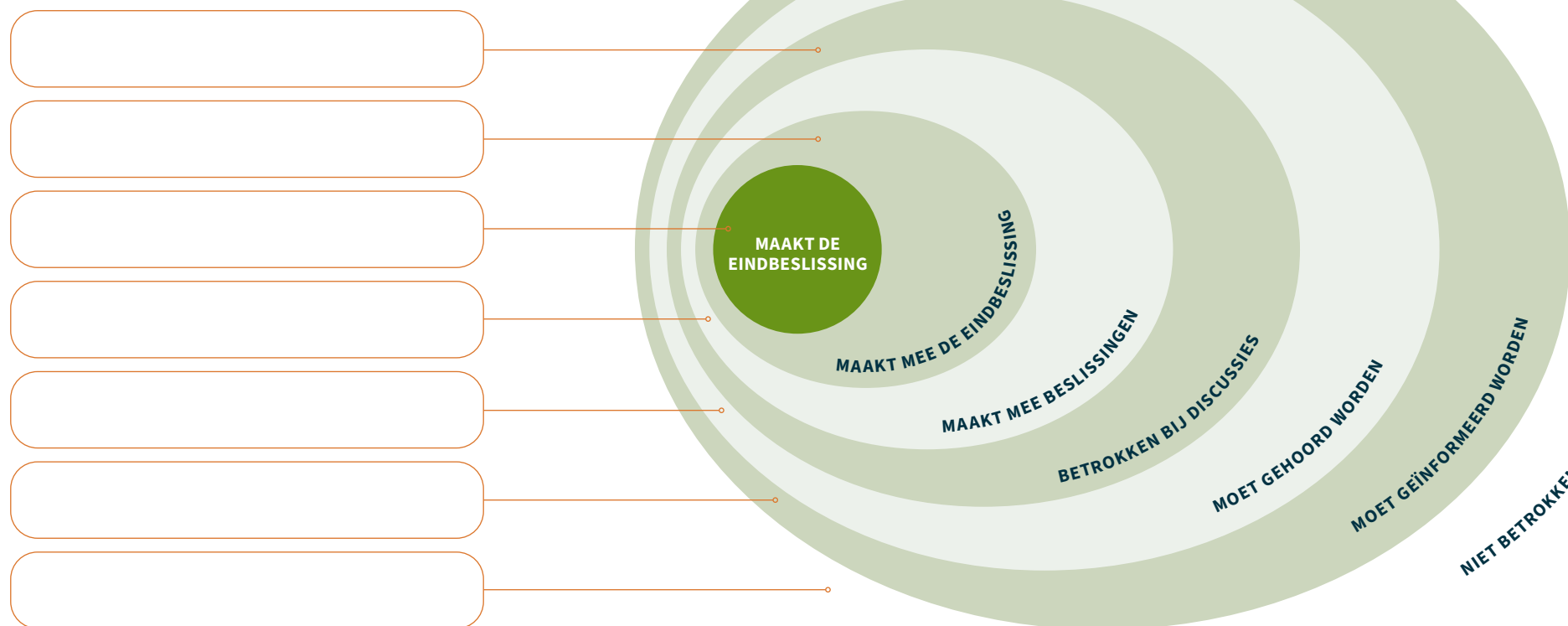
Is het onderwerp goed afgebakend en sluit het aan bij de leefwereld van kinderen en jongeren? Dit is essentieel voor een goed participatieproces. Denk alvast na over de manier waarop jullie aan de slag willen gaan met de input van kinderen en jongeren in het verdere beleidsproces.

STAP 2 DOELGROEP BEPALEN EN BEREIKEN

Op wie heeft het beleid (on)rechtstreeks invloed?

Gebruik de methodiek 'circles of influence'.

- Wie heeft belang bij het beleid?
- Wie willen jullie betrekken in het participatieproces?
- Welke informatie is beschikbaar over de belangengroepen?

Welke kinderen en jongeren betrek je?

Jullie hebben ondertussen bepaald welke vorm het participatieproces zal hebben, apart of samen met volwassenen. Nu gaan we verder in de diepte.

? Met welke subgroep van kinderen en jongeren willen jullie aan de slag gaan?

Maak een bewuste keuze. Beperk je niet automatisch tot kinderen en jongeren die ervaring hebben met beleidsprocessen of een specifieke levenservaring gelinkt aan de maatschappelijke uitdaging, of tot kinderen en jongeren met goede verbale communicatievaardigheden of een bepaald scholingsniveau.

.....

.....

? Wie betrekken jullie? (vink aan)

- Kinderen en jongeren zelf:
- Hun vertegenwoordigers:
- Beide:

? Hoe stellen jullie de groep samen? (vink aan)

- Bestaande groep:
- Nieuwe groep:

Voor een geslaagd participatieproces kan een kleine groep voldoende zijn. Representativiteit is niet noodzakelijk. Wees je wel bewust van de diversiteit in de samenleving. Elke stem vertegenwoordigt slechts een beperkte groep medeburgers.

Hoe zorg je dat kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties betrokken worden?

? Willen jullie de groep(en) die (te) weinig gehoord worden, ook betrekken bij het beleidsproces?

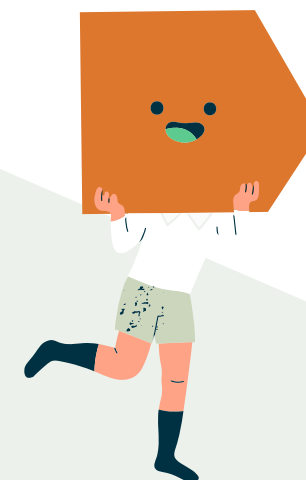
? Zoja, willen jullie hen afzonderlijk betrekken of kiezen jullie voor een inclusief participatieproces? Hoe gaan jullie dat doen?

.....

.....

Denk aan ...

- manieren om hen te bereiken.
- manieren om hen warm te maken voor het participatieproces.
- de tijd en ruimte om te zorgen voor een veilige omgeving en wederzijds vertrouwen.
- mogelijke drempels en toegangsnoden (op vlak van vervoer, communicatie, toegankelijkheid en financieel).

Hoe overtuig je kinderen en jongeren om deel te nemen?

? Hoe willen jullie de doelgroep bereiken?

.....

.....

? Hoe maak je de drempels zo laag mogelijk om te kunnen deelnemen?

Locatie (gratis en onafhankelijke bereikbaarheid, vertrouwdheid, veiligheid) en tijdstip (tijdens school, naschoolse activiteiten, weekend, vakantie) maken een groot verschil.

.....

.....

? Hoe waarderen jullie hun participatie en inbreng? (vink aan)

Enkele mogelijkheden en tips:

- Zorg voor een materiële beloning, zoals bv. een klein geschenk of een waardebon:
- Benadruk de leermogelijkheden:
- Zet de uniciteit in de picture:
- Creëer een bijzondere beleving:
- Maak er een leuk moment van:
-

De grootste motivator om deel te nemen is een participatieproces dat aansluit op de leefwereld van kinderen en jongeren, zowel qua onderwerp als methodiek.

STAP 3 HET PARTICIPATIEPROCES UITTEKENEN

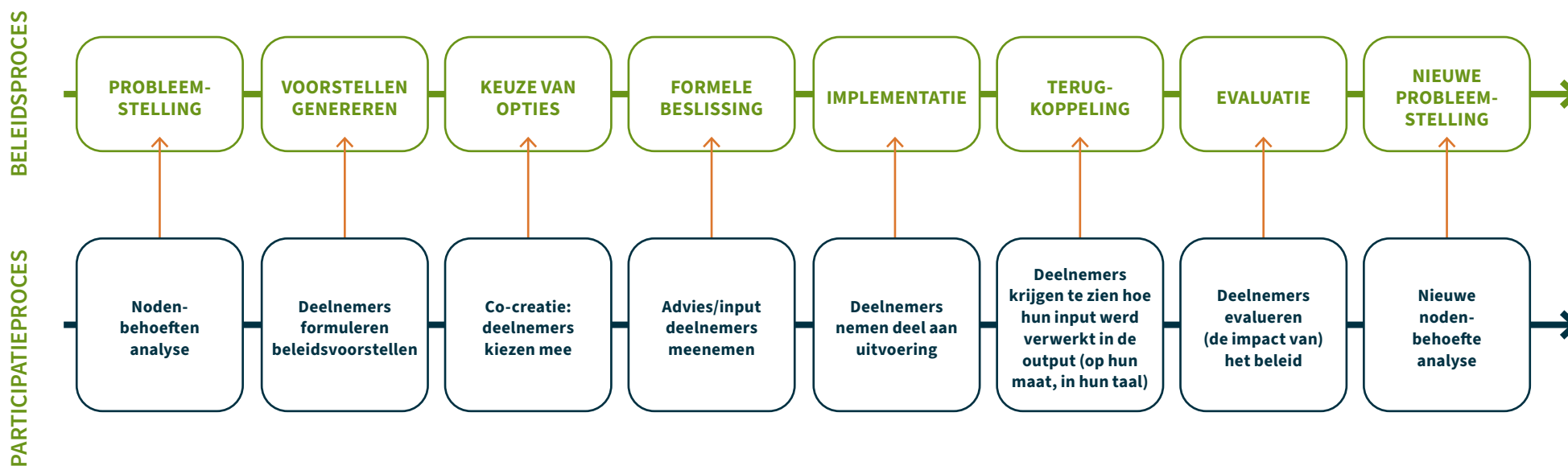
In welke fase(s) van het beleidsproces wil je kinderen en jongeren betrekken?

? In welke fase(s) van het beleidsproces wil je kinderen en jongeren betrekken?

Bespreek en duid aan op het schema:

- De fases waaruit jullie beleidsproces bestaat.
- In welke fase(s) jullie kinderen en jongeren willen betrekken.

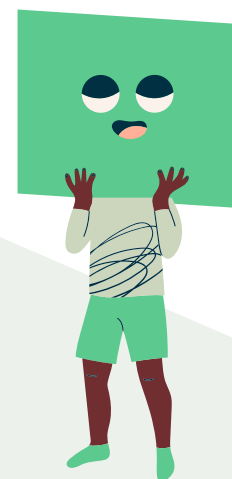
Pas het schema aan, indien nodig.

? Wat is de timing van de verschillende fase(s)? Hoe verhouden de timing van het beleidsproces en het participatieproces zich tot elkaar?

.....

.....

Welke rol hebben de betrokken kinderen en jongeren?

? Welke rol willen kinderen en jongeren opnemen? Een participatieproces is voor jullie geslaagd als kinderen en jongeren ... (vink aan)

- mee weten: kinderen en jongeren zijn geïnformeerd over die zaken die hen aanbelangen.
- mee denken: kinderen en jongeren denken zelf ook na over dingen die hen aanbelangen. Ze doen dit vanuit hun eigen ervaringswereld.
- mee praten: kinderen en jongeren vertellen over hun ervaringen en meningen, zowel met leeftijdsgenoten als met volwassenen.
- mee beslissen: kinderen en jongeren nemen een beslissing, alleen, samen met jou als beleidsmedewerker of met andere belangengroepen.
- mee doen: eens de beslissing is genomen, worden kinderen en jongeren betrokken bij de uitvoering ervan.
- mee evalueren: kinderen en jongeren gaan mee na in hoeverre de verwachte doelstelling is bereikt en hoe het beter kan.
- Andere, namelijk

? Ga aan het begin van het participatieproces hierover in gesprek met kinderen en jongeren: hoe kijken zij naar hun rol?

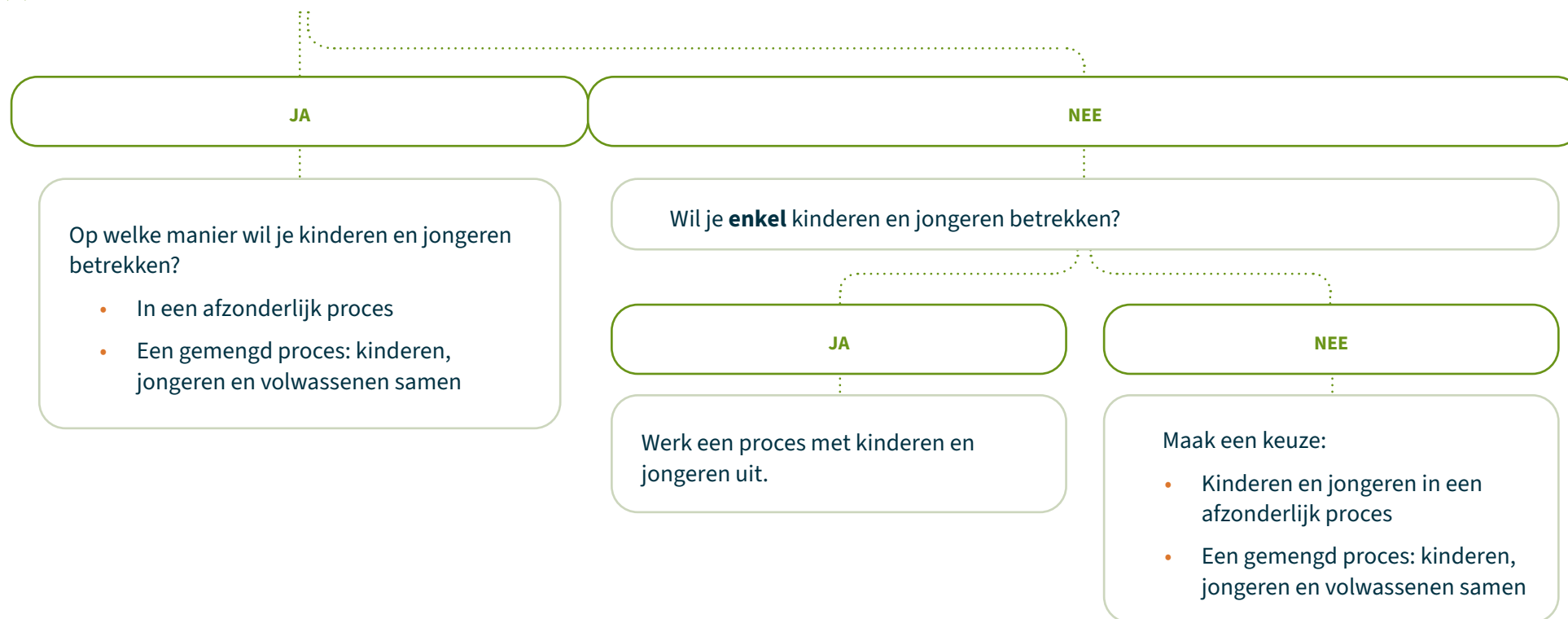
.....

.....

Kies bewust een rol die mogelijk is: wat kunnen jullie effectief realiseren? Denk hierbij aan het draagvlak dat jullie in beeld brachten in bouwsteen 1. Communiceer transparant over de rol en het mandaat dat kinderen en jongeren effectief zullen hebben. Zo vermijd je verwarring of frustratie.

Welke vorm(en) kies je voor het participatieproces?

? Heb je al een participatieproces lopen of gepland met volwassenen?

→ Zorg er zeker voor dat het proces aangepast wordt aan de leefwereld van kinderen en jongeren.

STAP 4 HET PARTICIPATIEMOMENT VORMGEVEN

Plan en faciliteer je het participatiemoment zelf of besteed je dit (gedeeltelijk) uit?

? Waarvoor willen jullie een externe begeleider inzetten?

.....

.....

? Wie zou geschikt zijn?

.....

.....

? Kunnen de betrokken kinderen en jongeren zelf bepaalde faciliterende rollen op zich nemen? Bv. de rol van voorzitter, verslaggever ...

.....

.....

Hoe informeer je kinderen en jongeren?

? Welke informatie is nodig voor kinderen en jongeren om te participeren?

Over de maatschappelijke uitdaging (kennis over het onderwerp, geschiedenis ...)

Over het beleid- en participatieproces (budget, politieke context, de timing van het proces en de regelgeving)

? Welke vaardigheden zijn nodig om te participeren? En hoe ga je ze versterken?

.....

.....

Je kan verschillende personen inschakelen om de kinderen en jongeren te informeren. Nodig bijvoorbeeld de minister uit.

Welke methodieken gebruik je?

? Welke methodieken lijken jullie interessant om te gebruiken?

.....

.....

Bekijk dit kritisch en wissel uit.

- Bereiken de methodieken de gekozen doelstelling? Verkrijgen jullie hiermee de output die jullie nodig hebben voor het beleidsproces?
- Sluiten de methodieken aan bij de competenties en interesses van de betrokken kinderen en jongeren?
- Gebruiken jullie ook niet-talige methodieken?
- Houden de methodieken rekening met elementen zoals cultuur, gender en fysieke mogelijkheden?
- Sluiten de methodieken aan bij de interesses van de betrokken kinderen en jongeren?
- Kunnen de methodieken vlot aangepast worden?
- Is het geheel van methodieken gevarieerd?

De methodiek is een middel, om tot uitwisseling en inzicht te komen, hou er niet langer aan vast dan nodig. Durf ze ook los te laten als ze niet aanslaat.

STAP 5 EVALUEREN EN TERUGKOPPELEN

Hoe ga je het participatieproces evalueren met je collega's en met de betrokken kinderen en jongeren?

? Wanneer en hoe gaan jullie het participatieproces evalueren met de betrokken kinderen en jongeren?

.....

.....

? Wat is de uitkomst van het evaluatieproces met de betrokken kinderen en jongeren?

Wat verliep goed? Wat hebben jullie bereikt?	Wat kon beter?
Wat zouden jullie een volgende keer anders doen en hoe?	Welke kansen zien jullie om in de toekomst kinderen en jongeren te betrekken?

→ Zorg ervoor dat de geleerde lessen optimaal gedeeld worden binnen (en buiten) jullie organisatie en jullie in de toekomst hierop verder kunnen bouwen.

Welk effect heeft het participatieproces gehad op jouw huidig gedrag, denken en houding? En op de betrokken kinderen en jongeren?

? Wat is er veranderd in jullie gedrag, denken en houding door het participatieproces? En bij de betrokken kinderen en jongeren?

	TEAM	KINDEREN EN JONGEREN
GEDRAG		
DENKEN		
HOUDING		

? Waarin willen jullie verder groeien? Welke coaching, ondersteuning of vorming kan helpen?

.....

.....

Hoe koppel je de impact van het participatieproces terug naar de betrokken kinderen en jongeren?

? Hoe gaan jullie communiceren over wat er met de input van de kinderen en jongeren is gebeurd?

.....

.....

? Hoe gaan jullie communiceren over de input van kinderen en jongeren die niet of maar gedeeltelijk in overweging werd genomen?

.....

.....

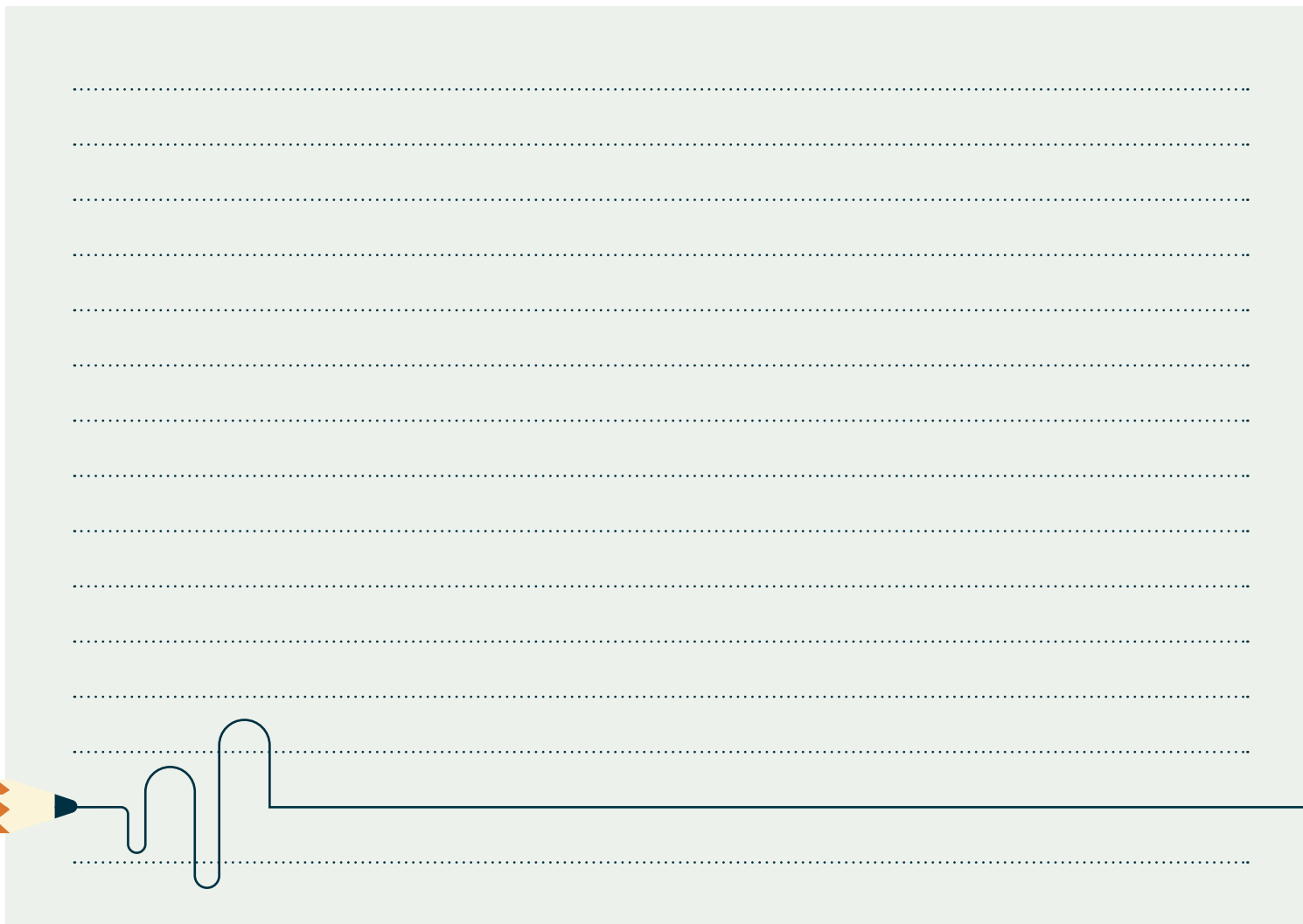
? Wanneer en hoe gaan jullie tijdens het participatieproces tussentijds terugkoppelen?

.....

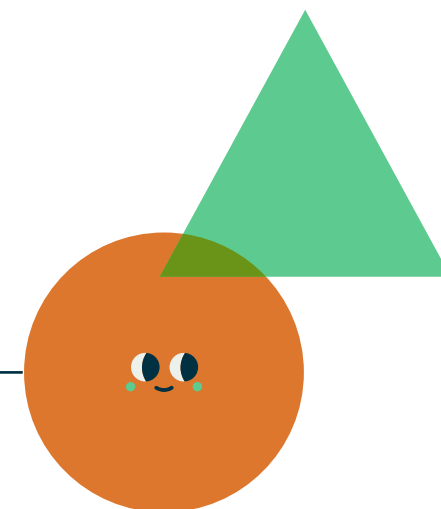
.....

Bevraag de betrokken kinderen en jongeren over de manier waarop ze (al dan niet) op de hoogte willen gehouden worden.

Welke opportuniteit en nood voor een nieuw participatieproces komen er naar boven?

A large light green rectangular area with horizontal dotted lines for writing. On the left side, a pencil is shown drawing a line that starts with a wavy pattern and then continues straight across to the right, ending at a cartoon orange character.

KENNISCENTRUM KINDERRECHTEN
WWW.KEKI.BE

De participatiecirkel werd ontwikkeld in het kader van het project
REFLECTOR 2.0: beleidsparticipatie als katalysator voor een VO-breed jeugd- en kinderrechtenperspectief

